Evaluatie eilandsraadsverkiezingen 2 maart 2011

Inleiding

De eilandsraadsverkiezingen van 2 maart 2011 zijn de eerste verkiezingen in Caribisch Nederland waar de regels van de Kieswet op van toepassing zijn en dus de eerste eilandsraadsverkiezingen in Caribisch Nederland die door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) worden geëvalueerd. De evaluatie heeft zich toegespitst op de organisatie van de verkiezingen, met speciale aandacht voor de wijzigingen waarmee de openbare lichamen, de politieke partijen en de kiezers zijn geconfronteerd. Voor de evaluatie is een enquête gehouden onder stembureauvoorzitters en de hoofden burgerzaken.[1] Verder heeft een ambtelijke delegatie van het ministerie van BZK in april 2011 de drie eilanden bezocht en gesproken met de stembureauvoorzitters, hoofden burgerzaken en de gezaghebbers.

Voorbereiding verkiezingen

Vanaf september 2010 heeft het ministerie van BZK de openbare lichamen op allerlei manieren ondersteuning geboden bij de voorbereiding van de verkiezingen. Zo zijn procesbeschrijvingen, voorlichtingsmateriaal voor politieke partijen, stempassen en processen-verbaal verstrekt.[2] De ambtenaren van Burgerzaken zijn via de mail en telefonisch ondersteund. Conform de toezegging van de voormalige staatssecretaris van BZK zijn vertalingen in het Papiaments en Engels van wet- en regelgeving en instructiemateriaal beschikbaar gesteld.[3] Uit de evaluatie blijkt dat de hoofden burgerzaken en de stembureauvoorzitters de digitale, schriftelijke en mondelinge voorlichting en instructies over het algemeen als nuttig en voldoende informatief hebben ervaren.

Registratie politieke partijen en kandidaatstelling

Het vooraf registeren van de naam van politieke partijen was nieuw voor de eilanden. Uit de evaluatie blijkt dat zich bij zowel de registratie van politieke partijen als de kandidaatstelling geen problemen hebben voorgedaan. Op Bonaire was één politieke partij te laat met registeren. Deze "partij" heeft wel een lijst ingediend, maar boven de lijst op het stembiljet is dus niet de naam van de partij geplaatst.

Bepaling kiesgerechtigheid

De uitspraak op 10 januari 2011 van het Gemeenschappelijk Hof van Justitie in het geding tussen de heer Santana Rodriguez en het bestuurscollege Bonaire heeft geleid tot toekenning van het kiesrecht aan vreemdelingen analoog aan de regeling bij Nederlandse gemeenteraadsverkiezingen.[4] Deze uitspraak heeft voor extra en met name 'last-minute' werk gezorgd in het opmaken van het kiezersregister op en na 18 januari 2011.

	Totaal aantal kiesgerechtigden	*Aantal kiesgerechtigde vreemdelingen*	*Waarvan EU-burgers*
Bonaire	10316	516	157
Sint Eustatius	2140	429	28
Saba	960	176	26

Het ministerie van BZK heeft, gelet op de uitspraak van het Hof, geregeld dat de openbare lichamen de beschikking hebben gekregen over een update in de programmatuur van de module verkiezingen van het bevolkingsregister. Dit om de juiste selectie van kiesgerechtigden te kunnen maken. Tevens is gezorgd voor technische ondersteuning daarbij. Ook de IND heeft capaciteit ter beschikking gesteld om verblijfgegevens te achterhalen.[5] Op Sint Eustatius heeft de gezaghebber, in overleg met de IND, besloten alle vreemdelingen die minimaal vijf jaar onafgebroken in het

[1] Voor een overzicht van de resultaten, zie pagina 4 e.v.
[2] In Nederland regelen gemeenten dit zelf.
[3] Tweede Kamer 2008-2009, 31 956, nr. 3.
[4] Tweede Kamer 2010-2011, 32 500 IV, nr. 25.
[5] Kamervragen 2010-2011, nr. 1558.

bevolkingsregister ingeschreven stonden, een stempas te sturen.[6] Op Saba heeft Burgerzaken ontbrekende verblijfsgegevens aangevuld door contact op te nemen met betrokken vreemdelingen. Op Bonaire dienden vreemdelingen, die meenden ten onrechte geen stempas te hebben gekregen, zich te melden bij Burgerzaken. Dit heeft, in overleg met de IND, geleid tot aanvulling van het kiezersregister met 162 kiesgerechtigde vreemdelingen.

Op Saba en Sint Eustatius is de laatste dagen voor de verkiezingen een inhaalslag gepleegd met het verstrekken van sédulas aan personen die daar recht op hadden.[7] Zonder geldig identiteitsbewijs kon men immers niet stemmen.

Bezorging stempassen

Postbezorging is op alle drie eilanden problematisch.[8] Op Saba bezorgen de medewerkers van Burgerzaken de stempassen daarom persoonlijk bij de kiezers. Op Bonaire en Sint Eustatius is gebruik gemaakt van de lokale postvoorziening. De niet te bezorgen stempassen werden vervolgens geretourneerd aan het openbaar lichaam, waar kiezers deze, als gebruikelijk, konden komen ophalen op vertoon van hun identiteitsbewijs. Ongeveer de helft van de geretourneerde stempassen is opgehaald.

Voor Bonaire was het aantal niet opgehaalde stempassen (meer dan 400) vergelijkbaar met eerdere verkiezingen. Desondanks waren er veel klachten, zo blijkt uit de evaluatie. Of dat mede is veroorzaakt door het feit dat het openbaar lichaam abusievelijk had gecommuniceerd dat de niet bezorgde stempassen uiterlijk maandag 28 februari 2011 moesten worden opgehaald (analoog aan de regeling voor het verstrekken van vervangende stempassen), kan niet met zekerheid worden gezegd. Na overleg met het ministerie van BZK heeft het openbaar lichaam de niet bezorgde stempassen tot op de dag van de stemming aan kiesgerechtigden verstrekt. Voor Sint Eustatius lag het aantal niet opgehaalde stempassen (334) hoger dan bij eerdere verkiezingen. Het hoofd Burgerzaken van Sint Eustatius veronderstelt dat dit is te verklaren doordat een deel van de vreemdelingen aan wie een stempas is verzonden, niet meer woonachtig was op het eiland.

Volmachtverlening

De mogelijkheid om bij schriftelijke of onderhandse volmacht te stemmen was nieuw voor de eilanden. Op Bonaire en Saba heeft 8% respectievelijk 11% gestemd met een volmacht, percentages die vergelijkbaar zijn met Nederland (circa 10%). Op Sint Eustatius lag het percentage hoger (22%). De gezaghebber heeft als mogelijke oorzaak geopperd dat er veel analfabeten woonachtig zijn op het eiland. Opvallend is dat veel schriftelijke volmachten zijn verleend (101 op Bonaire, 103 op Sint Eustatius en 62 op Saba), waar onderhandse volmachtverstrekking ook mogelijk was.[9] Er zijn geen meldingen of officiële klachten over fraude met of misbruik van volmachten.

Dag van de stemming

De stemming is op de drie eilanden zonder incidenten verlopen. Nieuw voor kiezers was het ontbreken van gordijnen in het stemhokje. Uit de evaluatie blijkt dat een beperkt aantal kiezers hierover heeft geklaagd. Ook was campagnevoeren in het stemlokaal niet toegestaan. In het verleden waren vertegenwoordigers van politieke partijen, gehuld in partijkleuren, de hele dag in het stemlokaal aanwezig. Desgevraagd geven de stembureauleden in de met hen gevoerde gesprekken wisselende reacties hierop. Sommige missen de "gezelligheid", anderen menen dat het de privacy van de kiezer ten goede komt.

---

[6] In strijd met de geldende regelgeving, evenals met regelgeving voor 10-10-2010 was de verblijfstitel van vreemdelingen veelal niet in de bevolkingsadministratie vermeld.
[7] Aan vreemdelingen wordt geen vreemdelingendocument verstrekt zoals in het Europese deel van Nederland, maar een "reguliere" sédula. Voor vreemdelingen met een tijdelijke status werd dit veelal verzuimd, in strijd met regelgeving (ook van vóór 10-10-2010).
[8] Kamervragen 2010-2011, nr. 1806 en nr. 2263.
[9] Mogelijke oorzaak is dat men in het verleden, voor afschaffing van de mogelijkheid van volmachtverlening, alleen de schriftelijke volmacht kende.

Uit de evaluatie blijkt verder dat op zowel Bonaire als Saba kiezers gebruik hebben gemaakt van de mogelijkheid in een ander stemlokaal te stemmen.[10] Verder geeft het merendeel van de stembureauvoorzitters aan dat kiezers gebruik hebben gemaakt van de ruimere openingstijden.[11]

Stembiljet

In tegenstelling tot voorgaande verkiezingen was het stembiljet voor de eilandraadsverkiezingen niet voorzien van foto's, logo's en kleuren. Dit heeft, naar blijkt uit de evaluatie en de processen-verbaal van de hoofd-/centraal stembureaus, niet geleid tot meer ongeldige stemmen of vragen in het stemlokaal dan bij voorafgaande eilandsraadsverkiezingen.

	Aantal ongeldige stemmen	*% van (totaal uitgebrachte stemmen)*
Bonaire	70	0,9% (7675)
Sint Eustatius	8	0,5% (1455)
Saba	4	0,5% (834)

Zetelverdeling

De andere regels over restzetelverdeling hebben op Bonaire en Sint Eustatius er toe geleid dat kleinere partijen een restzetel kregen toegewezen, waardoor nu meer partijen in de eilandsraad vertegenwoordigd zijn dan in het verleden.[12]

Daarnaast hebben de andere regels over zeteltoewijzing er toe geleid dat andere kandidaten een zetel toegewezen hebben gekregen dan het geval zou zijn geweest bij toepassing van de oude regels. Bij voorgaande verkiezingen bepaalde namelijk het aantal uitgebrachte stemmen aan wie een zetel werd toegewezen, nu werd de lijstvolgorde (tenzij de voorkeursdrempel was behaald) aangehouden.

Voorlichtingscampagne

De Rijksdienst Caribisch Nederland (RCN) heeft in opdracht van het ministerie van BZK een voorlichtingscampagne in het Nederlands, Papiaments en Engels gevoerd over de wijzigingen bij de verkiezingen. Er zijn advertenties geplaatst, er was een website en er zijn radio- en tv-spots uitgezonden. Aandachtspunten in de voorlichtingscampagne waren de dag van de stemming, de openingstijden, de mogelijkheid om in een stemlokaal naar keuze te stemmen, aanpassingen van het stembiljet en de mogelijkheid om bij volmacht te stemmen.

Gemiddeld blijkt 52% van de kiesgerechtigden bekend te zijn met de gewijzigde regels. De bekendheid verschilt per wijziging (zo weet 60% van de mogelijkheid om bij volmacht te stemmen; terwijl 50% weet dat de stemming op een andere dag plaatsvindt dan in het verleden) en per eiland (op Saba zijn de nieuwe regels het best, op Bonaire het minst bekend). 70% van de kiesgerechtigden heeft kennis genomen van de campagne.

[10] Op Sint Eustatius was maar één stembureau.
[11] Bij voorgaande verkiezingen sloten de stembureaus om 19.00.
[12] Voorheen diende een partij minimaal de kiesdeler te halen, nu kwam een partij die 75% van de kiesdeler haalde al in aanmerking voor een restzetel.

A. Overzicht resultaten vragenlijst openbaar lichaam BONAIRE

VRAAG	ANTWOORD
Voorbereiding algemeen	
1. Hoeveel capaciteit (i.c. menskracht) was er beschikbaar/heeft u gebruikt voor het voorbereiden van de verkiezingen? Kunt u per functie aangeven hoeveel tijd de desbetreffende persoon aan verkiezingen heeft besteed in de periode december 2010-maart 2011?	3 personen (wnmd. hoofd Burgerzaken, beleidsmedewerker, kwaliteitsmedewerker), voltijds.
2. Hoe verhoudt deze tijdsbesteding zich tot de voorbereiding van eilandsraadsverkiezingen in het verleden t.a.v. kandidaatstelling/selecteren kiesgerechtigden/maken + verstrekken (vervangende) stempassen/opmaken register ongeldige stempassen/instructie stembureauleden/inrichten stemlokalen/vaststellen uitslag?	• Kandidaatstelling, inrichten stemlokalen en vaststellen uitslag: evenveel; • Selecteren kiesgerechtigden, maken + verstrekken (vervangende) stempassen, opmaken register ongeldige stempassen en instructie stembureauleden: meer.
3. Heeft u gebruik gemaakt van de procesbeschrijving eilandsraadsverkiezingen?	--- [13]
4. Zo ja, heeft u onderwerpen gemist (welke) of zijn er onderwerpen behandeld die overbodig zijn (welke)?	---
5. Zo nee, waarom niet?	---
6. Alle wet- en regelgeving (Kieswet, Kiesbesluit en modellenregeling) is beschikbaar gesteld in het Papiaments resp. Engels. Heeft u deze gebruikt of aan derden beschikbaar gesteld?	Aan derden verstrekt, te weten aan (hoofd)stembureauleden.
7. Was de wet- en regelgeving in het verleden in het Papiaments en Engels beschikbaar?	Nee.
8. Waren er in het verleden modellen beschikbaar in het kader van de verkiezingen (b.v. kandidatenlijsten, oproepingskaart, stembiljet) in het Papiaments en Engels?	Nee.
9. Zo ja, welke modellen?	N.v.t.
10. Bent u in het kader van de voorbereiding van de verkiezingen gestuit op problemen bij het uitvoeren van uw wettelijke verplichtingen bij de kandidaatstelling/selecteren kiesgerechtigden/maken + verstrekken (vervangende) stempassen/opmaken register ongeldige stempassen/instructie stembureauleden/inrichten stemlokalen/vaststellen uitslag?	• Selecteren kiesgerechtigden, maken + verstrekken (vervangende) stempassen/opmaken register ongeldige stempassen en inrichten stemlokalen: ja; • Kandidaatstelling, instructie stembureauleden en vaststellen uitslag: nee.
11. Indien ja: welke precies en waarom leveren deze verplichtingen voor u problemen op? Gaarne per proces onderdeel toelichten.	• Selecteren kiesgerechtigden: ook niet-Nederlanders mochten stemmen en niet alle niet-Nederlanders zijn direct meegenomen in het kiezersregister; • Maken + verstrekken (vervangende) stempassen/opmaken register ongeldige stempassen: was nieuw, moest hulp vragen; • Instructie stembureauleden:

[13] Legenda: --- = antwoord niet ingevuld.

	stembureauleden hadden vrees dat veel dingen zouden zijn gewijzigd; • Inrichten stemlokalen: op het laatste moment kon niet meer gebruik worden gemaakt van een locatie (op Bonaire worden scholen gebruikt als stembureau).
Registratie politieke partijen	
12. Hoe heeft u politieke partijen geïnformeerd over het registratieproces?	Schriftelijk en persoonlijk.
13. Heeft u daarbij gebruik gemaakt van het materiaal dat u van het ministerie van BZK heeft gekregen, te weten het formulier met toelichting resp. procesbeschrijving voor politieke partijen?	Ja.
14. Zo nee, waarom niet?	N.v.t.
15. Hebben zich bij de registratie van politieke partijen problemen voorgedaan?	Nee.
16. Zo ja, welke problemen hebben zich voorgedaan en wat heeft u gedaan om deze problemen op te lossen?	N.v.t.
17. Op welk moment en waar heeft u gepubliceerd welke partijnamen zijn geregistreerd?	Openbaarmaking via krant.
18. Hebt u na de verkiezing namen van partijen moeten schrappen?	Nee.
19. Zo ja, hoeveel en waarom?	N.v.t.
Kandidaatstelling	
20. Heeft u politieke partijen en andere geïnteresseerden geïnformeerd over de kandidaatstellingsprocedure?	Ja.
22. Zo nee, waarom niet?	N.v.t.
23. Heeft u in vergelijking met eerdere eilandsraadsverkiezingen meer/ minder/ evenveel informatie over de kandidaatstellingsprocedure verstrekt aan politieke partijen?	Meer.
24. Hoeveel kiezers hebben ondersteuningsverklaringen afgelegd?	31.
25. Heeft u vragen gehad van kiezers/politieke partijen over het afgeven van ondersteuningsverklaringen?	Nee.
26. Zo ja, welke vragen en hoe heeft u de vragen beantwoord?	N.v.t.
27. Zijn er knelpunten naar voren gekomen bij de controle van de ondersteuningsverklaringen door het hoofd/centraal stembureau?	Ja.
28. Zo ja, welke?	Iemand van 16 jaar wilde tekenen voor ondersteuningsverklaring, aan hem is verklaard dat hij 18 jaar moet zijn om te ondertekenen.
29. Heeft u politieke partijen de gelegenheid gegeven om gebruik te maken van de zogenaamde "voorinlevering"?	Ja.
30. Zo ja, hebben politieke partijen van deze gelegenheid gebruik gemaakt	Ja, 3 partijen.
31. Heeft u daarbij omissies geconstateerd?	Nee.
32. Zo ja, welke?	N.v.t.

33. Zo nee, waarom heeft u partijen niet de mogelijkheid van voorinlevering aangeboden?	N.v.t.
34. Zijn alle kandidatenlijsten ingeleverd op 18 januari 2011 om uiterlijk 15.00 uur?	Ja.
35. Zo nee, hoeveel zijn er niet tijdig ingeleverd en welke consequenties heeft u daaraan verbonden?	N.v.t.
36. Heeft het hoofd/centraal stembureau verzuimen bij het onderzoek naar de kandidatenlijsten geconstateerd?	Ja.
37. Zo ja, welke en hoe heeft u de indieners hiervan op de hoogte gesteld?	Achternaam van persoon was niet goed gespeld, telefonisch op de hoogte gebracht.
38. Indien er verzuimen zijn geconstateerd, zijn de indieners van de lijsten in staat gesteld deze te herstellen?	Ja.
39. Zo nee, wat is er dan gebeurd?	N.v.t.
Registratie kiezers	
Kiezersregister	
40. Heeft u voorlichting gegeven aan niet-Nederlandse kiezers over de gevolgen van de uitspraak Santana?	Ja.
41. Op welke wijze heeft u voorlichting gegeven?	Via media.
42. Indien u geen voorlichting heeft gegeven, waarom niet?	N.v.t.
43. Heeft u gebruik gemaakt van de helpdeskfunctie van Centric bij het opmaken van het kiezersregister?	Ja.
44. Zo ja, konden zij uw probleem oplossen?	Nee.
45. Zo nee, waarom niet?	Niet helemaal opgelost. Niet alle niet-Nederlanders zijn meegenomen bij het sluiten van het kiezersregister.
46. Hoeveel kiezers bevatte het kiezersregister?	• 10316 kiezers totaal; • 9800 Nederlanders; • 157 EU-onderdanen; • 359 overige niet-Nederlanders.
47. Registreert u in de PIVA de verblijfstitels van niet-Nederlanders?	Ja.
48. Zo ja, vermeldt u daarbij ook de duur van het rechtmatig verblijf?	Ja.
49. Zo nee, waarom niet?	N.v.t.
50. Indien u in de PIVA niet de verblijftitel/verblijfsduur van niet-Nederlanders heeft opgenomen, hoe heeft u dan bepaald welke niet-Nederlanders kiesgerechtigd waren voor de eilandsraadsverkiezingen van 2 maart 2011?	N.v.t.
51. Hoeveel personen hebben verzocht om opname in het kiezersregister nadat u dit op basis van de stand van zaken van de dag van de kandidaatstelling had opgemaakt? Het gaat om (al dan niet formele) verzoeken van conform artikel D5 Kieswet.	---
52. Aan de hand waarvan hebt u deze verzoeken beoordeeld?	Samen met de IND, aan de hand van verblijfstitel en het aantal jaren verblijf op het eiland.

53. Hoeveel personen die een dergelijk verzoek hebben gedaan, heeft u toegevoegd aan het kiezersregister?	162.
54. Hoeveel personen die een dergelijk verzoek hebben gedaan, heeft u geweigerd?	---
55. Wat waren de redenen voor de weigering?	Voldoen niet aan de eisen.
56. Zijn er bezwaren ingediend tegen de weigering?	Nee.
57. Zo ja, lopen deze procedures nog, dan wel wat was daarvan de uitkomst?	N.v.t.
58. Heeft u nog andere mutaties doorgevoerd in het kiezersregister (na het opmaken en voorafgaande aan de dag van de stemming)?	Nee.
59. Zo ja, op welke gronden?	N.v.t.
60. Zo nee, waarom niet?	Er waren geen wijzigingen.
Productie stempassen	
61. Zijn bij het personaliseren van de stempassen knelpunten naar voren gekomen?	Nee.
62. Zo ja, welke?	N.v.t.
Bezorging stempassen	
63. Heeft u de stempas in een envelop verzonden?	Nee.
64. Indien ja, heeft u daarbij extra informatie zoals een brief of folder gevoegd?	N.v.t.
65. Hoe heeft u de verzending van de stempassen geregeld?	Persoonlijk bezorgd door de postbode. Niet bezorgde stempassen zijn bij Burgerzaken ingeleverd.
66. Van hoeveel kiezers beschikt u niet over adresgegevens? Hoe komen deze kiezers aan hun stempas?	Geen enkele.
67. Hoeveel stempassen heeft u van uw bezorger onbezorgbaar retour gekregen?	869, daarvan zijn er uiteindelijk meer dan 400 alsnog opgehaald.
68. Wat heeft u met de stempassen gedaan die niet bij kiezers thuis konden worden bezorgd?	Kiezers konden deze komen afhalen bij Burgerzaken.
69. Indien kiezers deze konden afhalen, hoe heeft u de kiezer hiervan op de hoogte gesteld?	Advertenties in kranten, radio, tv.
70. Tot welk moment konden kiezers hun stempas afhalen?	28-2-2011 en daarna heeft de gezaghebber verlengd tot de dag van verkiezing alleen voor kiezers waarvan Burgerzaken nog de stempas had.
71. Heeft u klachten ontvangen van kiezers die geen stempas hebben ontvangen terwijl die volgens uw gegevens wel was verzonden?	Ja.
72. Zo ja, hoeveel klachten?	Heel veel, niet te tellen.
73. Heeft u kunnen achterhalen wat heeft veroorzaakt dat de kiezer de stempas niet heeft ontvangen?	Nee.
74. Zo ja, gaarne een toelichting	N.v.t.
75. Is het voorgekomen dat een kiezer twee stempassen heeft ontvangen?	Nee.
76. Zo ja, heeft u kunnen achterhalen hoe dit heeft kunnen gebeuren?	N.v.t.
77. Zo ja, gaarne een toelichting	N.v.t.

Register ongeldige stempassen	
78. Hoeveel kiezers hebben een vervangende stempas aangevraagd?	120.
79. Tot wanneer konden kiezers een vervangende stempas afhalen?	28-2-2011.
80. Indien maandag 28 februari 2011: waarom heeft u de termijn niet verlengd tot en met 1 maart 2011?	De gezaghebber achtte het niet nodig om de termijn te verlengen.
81. Hoeveel schriftelijke volmachten heeft het openbaar lichaam afgegeven?	101.
82. Heeft u ook aanvragen tot het verlenen van een schriftelijke volmacht geweigerd?	Nee.
83. Zo ja, waarom?	N.v.t.
84. Hebben kiezers bij hun aanvraag voor een schriftelijk volmacht een reden/ motivatie vermeld?	Ja.
85. Zo ja, welke redenen zijn daarbij het vaakst genoemd?	• Medische redenen (ziekte etc.); • Niet aanwezig op het eiland.
86. Hoeveel stempassen waren er opgenomen in het register ongeldige stempassen?	282.
87. Heeft u aanvragen om een vervangende stempas geweigerd?	Nee.
88. Zo ja, geweigerd want te laat ingediend (te weten na 28 februari 2011). Aangevraagd aantal: ... / Anders, te weten: .... Aangevraagd aantal: ...	N.v.t.
89. Wanneer heeft u het register ongeldige stempassen gefinaliseerd (= definitief register opgemaakt t.b.v. gebruik door de stembureaus)?	1-3-2011.
90. Is het in uw openbaar lichaam voorgekomen dat een stempas ten onrechte was opgenomen in het register ongeldige stempassen?	Ja.
91. Zo ja, hoe vaak kwam dit voor?	1 keer.
92. Wat was daarvan de oorzaak?	Niet te achterhalen.
93. Hebben de desbetreffende kiezers alsnog hun stem kunnen uitbrengen?	Ja.
Volmachtverlening	
94. Heeft u, danwel het centraal stembureau, klachten ontvangen over het ronselen van volmachten?	Nee.
95. Zo ja, heeft u hiernaar onderzoek gedaan?	N.v.t.
96. Indien u onderzoek heeft gedaan/laten doen, wat zijn hiervan de uitkomsten?	N.v.t.
97. Indien het onderzoek nog loopt: wanneer verwacht u de uitkomst?	N.v.t.
98. Heeft u over de klachten over het ronselen overleg gepleegd met de Officier van justitie/ Politieke partijen/ Anderen?	N.v.t.
Voorbereiding	
Stembureau	
99. Hoeveel stembureaus heeft het openbaar lichaam ingesteld?	10.

100. Hoe verhoudt dit aantal stembureaus zich tot het aantal stembureaus dat u bij de vorige eilandsraadsverkiezingen heeft ingesteld?	Evenveel.
101. Heeft u gebruik gemaakt van de mogelijkheden die de Kieswet biedt om mobiele stembureaus in te stellen of stembureaus met afwijkende openingstijden?	Ja.
102. Zo ja, op welke locaties?	Huis van Bewaring.
103. Zo nee, waarom niet?	N.v.t.
104. Heeft u dezelfde personen als bij eerdere verkiezingen als stembureaulid benoemd of heeft u nieuwe stembureauleden gezocht?	Ja, dezelfde leden benoemd.
105. De Kieswet biedt de mogelijkheid om stembureaus in te stellen van minimaal 3 en maximaal 7 leden. Hoeveel personen heeft u benoemd als stembureaulid per locatie?	5.
106. Hebben de stembureauleden de hele dag (van 7.30 tot na afloop van de stemopneming) op het stembureau gezeten?	Nee.
107. Zo nee, gewerkt met ochtend en middag shift/ Gewerkt met (lange) pauzes)/Anders?	• Gewerkt met ochtend- en middagshift; • Gewerkt met pauzes.
108. U heeft dit keer een instructiebijeenkomst georganiseerd voor stembureauleden. Deed u dat in het verleden ook?	Ja.
109. Heeft u nagegaan bij de leden van de stembureaus wat hun oordeel was over de instructie: zowel uw instructie als de digitale instructie van het ministerie van BZK?	Nee.
110. Zo ja, welke reacties heeft u hierover ontvangen?	N.v.t.
111. Heeft u suggesties voor verbetering van de instructie? (B.v. tijdstip van de instructie/ wie u instrueert/ opzet instructie/onderwerpen die wel/juist niet behandeld zijn, etc.)	Nee, het was duidelijk.
Stemlokalen (inrichting)	
112. Heeft u de inrichting van het stemlokaal anders gedaan dan bij eerdere verkiezingen?	Ja.
113. Zo ja, wat was er precies anders?	*Stemhokken zonder gordijn.*
114. Heeft u de iconenposters opgehangen in de stemlokalen?	Ja.
115. Zo nee, waarom niet?	N.v.t.
116. Heeft u suggesties voor verbetering/ verduidelijking van de iconenposters? (B.v. onderwerpen die ontbreken)	• Aantal moet meer worden; • Posters voor invaliden.
117. Heeft u nieuwe stemhokjes/ nieuwe stembussen moeten aanschaffen in verband met de eisen van de Kieswet?	Nee.
118. Heeft u de volgende documenten aan het stembureau verstrekt: Kieswet/ Kiesbesluit/ Register ongeldige stempassen/ Brochure geldige identiteitsdocumenten/ Stembureau-instructie voor de verkiezingsdag/ Proces- verbaal	Ja, alles.
Kandidatenlijsten	

119. Heeft u de huis aan huis te verspreiden kandidatenlijsten op dezelfde wijze opgemaakt als het stembiljet?	Nee.
120. Zo nee, heeft u de kandidatenlijst voorzien van kleuren/foto's?	Ja.
121. Heeft u de kandidatenlijsten huis aan huis verspreid?	Ja.
122. Verspreidde u in het verleden ook de kandidatenlijsten huis aan huis?	Nee.
123. Zo nee, hoe werden kiezers dan op de hoogte gesteld van de kandidaten waaruit gekozen kon worden?	Via politieke partijen.
125[14]. *Wanneer heeft u de kandidatenlijsten verspreid?*	28-2-2011.
126. Heeft u naast de kandidatenlijsten nog andere informatie verspreid aan de kiezers?	Nee.
Dag van de stemming	
127. Wat was de opkomst bij de verkiezing (hoeveel kiezers hebben hun stem uitgebracht)?	• Aantal kiezers: 7675; • Opkomstpercentage 74%.
128. Hoeveel mensen hebben bij volmacht gestemd in uw openbaar lichaam?	622 (≈ 8%).
129. Hoe laat was het eerste stembureau klaar met de tellingen?	21.45 uur.
130. En het laatste?	00.30 uur.
131. Was dit eerder/ later/ hetzelfde dan bij eerdere verkiezingen?	Hetzelfde.
132. Heeft u vragen gehad van de stembureauleden over het invullen van het proces-verbaal?	Nee.
133. Zo ja, welke onderdelen betroffen deze vragen?	N.v.t.
134. Heeft u suggesties voor verduidelijking/verbetering van het proces-verbaal?	• Turflijsten voor uitgegeven stembiljetten; • Turflijsten voor ingestoken stembiljetten in stembus/ weigering/ongeldige stemmen.
Uitslagvaststelling, zetelberekening en geloofsbrieven onderzoek	
135. Wanneer is het hoofd/centraal stembureau bijeengekomen voor het vaststellen van de uitslag?	4-3-2011 om 10.00 uur.
136. Heeft het centraal stembureau overwogen over te gaan tot hertelling?	Nee.
137. Zo ja, graag toelichten	N.v.t.
138. Is daadwerkelijk een hertelling uitgevoerd?	N.v.t.
139. Zo ja, wat was daarvan het resultaat?	N.v.t.
140. Heeft de eilandraad overwogen over te gaan tot een hertelling?	Nee.
141. Zo ja, waarom?	N.v.t.
142. Is daadwerkelijk een hertelling uitgevoerd?	N.v.t.
143. Zo ja, wat was daarvan het resultaat?	N.v.t.
144. Is in het kader van het geloofsbrievenonderzoek de geldigheid van de stemming aan de orde geweest?	Nee.

[14] De vragenlijst bevatte geen vraag met nummer 124 (idem voor overzicht resultaten andere eilanden).

145. Zo ja, graag toelichten	N.v.t.
146. Heeft u overige opmerkingen of suggesties?	Direct na verkiezingen evaluatie houden met stembureauleden, anders vervagen er dingen.

B. Overzicht resultaten vragenlijst openbaar lichaam Sint Eustatius

VRAAG	ANTWOORD
Voorbereiding algemeen	
1. Hoeveel capaciteit (i.c. menskracht) was er beschikbaar/heeft u gebruikt voor het voorbereiden van de verkiezingen? Kunt u per functie aangeven hoeveel tijd de desbetreffende persoon aan verkiezingen heeft besteed in de periode december 2010-maart 2011?	---
2. Hoe verhoudt deze tijdsbesteding zich tot de voorbereiding van eilandsraadsverkiezingen in het verleden t.a.v. kandidaatstelling/selecteren kiesgerechtigden/maken + verstrekken *(vervangende) stempassen/opmaken register* ongeldige stempassen/instructie *stembureauleden/inrichten* stemlokalen/vaststellen uitslag?	---
3. Heeft u gebruik gemaakt van de procesbeschrijving eilandsraadsverkiezingen?	Ja.
4. Zo ja, heeft u onderwerpen gemist (welke) of zijn er onderwerpen behandeld die overbodig zijn (welke)?	---
5. Zo nee, waarom niet?	N.v.t.
6. Alle wet- en regelgeving (Kieswet, Kiesbesluit *en modellenregeling) is beschikbaar gesteld in* het Papiaments resp. Engels. Heeft u deze gebruikt of aan derden beschikbaar gesteld?	Aan derden verstrekt.
7. Was de wet- en regelgeving in het verleden in het Papiaments en Engels beschikbaar?	Nee.
8. Waren er in het verleden modellen *beschikbaar in het kader van de verkiezingen* (b.v. kandidatenlijsten, oproepingskaart, stembiljet) in het Papiaments en Engels?	Nee.
9. Zo ja, welke modellen?	N.v.t.
10. Bent u in het kader van de voorbereiding van de verkiezingen gestuit op problemen bij het uitvoeren van uw wettelijke verplichtingen bij de kandidaatstelling/selecteren kiesgerechtigden/maken + verstrekken (vervangende) stempassen/opmaken register ongeldige stempassen/instructie stembureauleden/inrichten stemlokalen/vaststellen uitslag?	• *Selecteren kiesgerechtigden: ja;* • Kandidaatstelling, maken + verstrekken (vervangende) stempassen, opmaken register ongeldige stempassen, instructie stembureauleden, inrichten stemlokalen en vaststellen uitslag: nee.
11. Indien ja: welke precies en waarom leveren deze verplichtingen voor u problemen op? Gaarne per proces onderdeel toelichten.	---
Registratie politieke partijen	
12. Hoe heeft u politieke partijen geïnformeerd over het registratieproces?	Elektronisch (via e-mail).
13. Heeft u daarbij gebruik gemaakt van het materiaal dat u van het ministerie van BZK heeft gekregen, te weten het formulier met toelichting	Ja.

resp. procesbeschrijving voor politieke partijen?	
14. Zo nee, waarom niet?	N.v.t.
15. Hebben zich bij de registratie van politieke partijen problemen voorgedaan?	Nee.
16. Zo ja, welke problemen hebben zich voorgedaan en wat heeft u gedaan om deze problemen op te lossen?	N.v.t.
17. Op welk moment en waar heeft u gepubliceerd welke partijnamen zijn geregistreerd?	Openbaarmaking via het mededelingenbord van het openbaar lichaam.
18. Hebt u na de verkiezing namen van partijen moeten schrappen?	Nee.
19. Zo ja, hoeveel en waarom?	N.v.t.
Kandidaatstelling	
20. Heeft u politieke partijen en andere geïnteresseerden geïnformeerd over de kandidaatstellingsprocedure?	Ja.
21. Zo ja, hoe?	Voorlichtingsbijeenkomst en op verzoek.
22. Zo nee, waarom niet?	N.v.t.
23. Heeft u in vergelijking met eerdere eilandsraadsverkiezingen meer/ minder/ evenveel informatie over de kandidaatstellingsprocedure verstrekt aan politieke partijen?	Meer.
24. Hoeveel kiezers hebben ondersteuningsverklaringen afgelegd?	30.
25. Heeft u vragen gehad van kiezers/politieke partijen over het afgeven van ondersteuningsverklaringen?	Ja.
26. Zo ja, welke vragen en hoe heeft u de vragen beantwoord?	Vragen zijn mondeling beantwoord.
27. Zijn er knelpunten naar voren gekomen bij de controle van de ondersteuningsverklaringen door het hoofd/centraal stembureau?	Nee.
28. Zo ja, welke?	N.v.t.
29. Heeft u politieke partijen de gelegenheid gegeven om gebruik te maken van de zogenaamde "voorinlevering"?	Ja.
30. Zo ja, hebben politieke partijen van deze gelegenheid gebruik gemaakt	Ja, alle partijen (4).
31. Heeft u daarbij omissies geconstateerd?	Nee.
32. Zo ja, welke?	N.v.t.
33. Zo nee, waarom heeft u partijen niet de mogelijkheid van voorinlevering aangeboden?	N.v.t.
34. Zijn alle kandidatenlijsten ingeleverd op 18 januari 2011 om uiterlijk 15.00 uur?	Ja.
35. Zo nee, hoeveel zijn er niet tijdig ingeleverd en welke consequenties heeft u daaraan verbonden?	N.v.t.
36. Heeft het hoofd/centraal stembureau verzuimen bij het onderzoek naar de kandidatenlijsten geconstateerd?	Nee.

37. Zo ja, welke en hoe heeft u de indieners hiervan op de hoogte gesteld?	N.v.t.
38. Indien er verzuimen zijn geconstateerd, zijn de indieners van de lijsten in staat gesteld deze te herstellen?	N.v.t.
39. Zo nee, wat is er dan gebeurd?	N.v.t.
Registratie kiezers	
Kiezersregister	
40. Heeft u voorlichting gegeven aan niet-Nederlandse kiezers over de gevolgen van de uitspraak Santana?	Ja.
41. Op welke wijze heeft u voorlichting gegeven?	Kiezers zijn persoonlijk benaderd en via de radio.
42. Indien u geen voorlichting heeft gegeven, waarom niet?	N.v.t.
43. Heeft u gebruik gemaakt van de helpdeskfunctie van Centric bij het opmaken van het kiezersregister?	Nee.
44. Zo ja, konden zij uw probleem oplossen?	N.v.t.
45. Zo nee, waarom niet?	Centric was niet beschikbaar.
46. Hoeveel kiezers bevatte het kiezersregister?	• 2140 kiezers totaal; • 1711 Nederlanders; • 28 EU-onderdanen; • 401 niet-Nederlanders.
47. Registreert u in de PIVA de verblijfstitels van niet-Nederlanders?	Nee.
48. Zo ja, vermeldt u daarbij ook de duur van het rechtmatig verblijf?	n.v.t.
49. Zo nee, waarom niet?	Sinds 10-10-2010 wordt wel vermelding gemaakt van de verblijfstitel.
50. Indien u in de PIVA niet de verblijftitel/verblijfsduur van niet-Nederlanders heeft opgenomen, hoe heeft u dan bepaald welke niet-Nederlanders kiesgerechtigd waren voor de eilandsraadsverkiezingen van 2 maart 2011?	Via inschrijvingen d.d. 18-01-2006.
51. Hoeveel personen hebben verzocht om opname in het kiezersregister nadat u dit op basis van de stand van zaken van de dag van de kandidaatstelling had opgemaakt? Het gaat om (al dan niet formele) verzoeken van conform artikel D5 Kieswet.	---
52. *Aan de hand waarvan hebt u deze verzoeken* beoordeeld?	---
53. Hoeveel personen die een dergelijk verzoek hebben gedaan, heeft u toegevoegd aan het kiezersregister?	---
54. Hoeveel personen die een dergelijk verzoek hebben gedaan, heeft u geweigerd?	---
55. *Wat waren de redenen voor de weigering?*	---
56. Zijn er bezwaren ingediend tegen de weigering?	---
57. Zo ja, lopen deze procedures nog, dan wel wat was daarvan de uitkomst?	---

58. Heeft u nog andere mutaties doorgevoerd in het kiezersregister (na het opmaken en voorafgaande aan de dag van de stemming)?	---
59. Zo ja, op welke gronden?	---
60. Zo nee, waarom niet?	---
Productie stempassen	
61. Zijn bij het personaliseren van de stempassen knelpunten naar voren gekomen?	Ja.
62. Zo ja, welke?	Key2Burgerzaken[15] plaatste een ~ achter alle gegevens.
Bezorging stempassen	
63. Heeft u de stempas in een envelop verzonden?	Nee.
64. Indien ja, heeft u daarbij extra informatie zoals een brief of folder gevoegd?	N.v.t.
65. Hoe heeft u de verzending van de stempassen geregeld?	Bezorgd door postbode.
66. Van hoeveel kiezers beschikt u niet over adresgegevens? Hoe komen deze kiezers aan hun stempas?	Burgers melden zich persoonlijk op het bestuurskantoor.
67. Hoeveel stempassen heeft u van uw bezorger onbezorgbaar retour gekregen?	Aantal onbekend, maar 334 stempassen zijn uiteindelijk niet opgehaald.
68. Wat heeft u met de stempassen gedaan die niet bij kiezers thuis konden worden bezorgd?	Kiezers konden deze komen afhalen.
69. Indien kiezers deze konden afhalen, hoe heeft u de kiezer hiervan op de hoogte gesteld?	Het is een traditie/gewoonte uit het verleden dat de burgers zich melden op het bestuurskantoor.
70. Tot welk moment konden kiezers hun stempas afhalen?	28-2-2011.
71. Heeft u klachten ontvangen van kiezers die geen stempas hebben ontvangen terwijl die volgens uw gegevens wel was verzonden?	Ja.
72. Zo ja, hoeveel klachten?	4.
73. Heeft u kunnen achterhalen wat heeft veroorzaakt dat de kiezer de stempas niet heeft ontvangen?	Ja.
74. Zo ja, gaarne een toelichting	Betrokkene verbleef op een ander adres of had verzuimd om aangifte van verhuizing te doen.
75. Is het voorgekomen dat een kiezer twee stempassen heeft ontvangen?	Nee.
76. Zo ja, heeft u kunnen achterhalen hoe dit heeft kunnen gebeuren?	N.v.t.
77. Zo ja, gaarne een toelichting	N.v.t.
Register ongeldige stempassen	
78. Hoeveel kiezers hebben een vervangende stempas aangevraagd?	---
79. Tot wanneer konden kiezers een vervangende stempas afhalen?	28-2-2011.
80. Indien maandag 28 februari 2011: waarom heeft u de termijn niet verlengd tot en met 1 maart 2011?	Geen capaciteit beschikbaar.

[15] Key2Burgerzaken is een softwareoplossing voor het vastleggen, bijhouden en verstrekken van persoonsgegevens.

81. Hoeveel schriftelijke volmachten heeft het openbaar lichaam afgegeven?	105 verzoeken, aan 103 toegekend.
82. Heeft u ook aanvragen tot het verlenen van een schriftelijke volmacht geweigerd?	Ja.
83. Zo ja, waarom?	Gemachtigden waren niet kies-/stemgerechtigd.
84. Hebben kiezers bij hun aanvraag voor een schriftelijk volmacht een reden/ motivatie vermeld?	Nee.
85. Zo ja, welke redenen zijn daarbij het vaakst genoemd?	N.v.t.
86. Hoeveel stempassen waren er opgenomen in het register ongeldige stempassen?	110.
87. Heeft u aanvragen om een vervangende stempas geweigerd?	Nee.
88. Zo ja, geweigerd want te laat ingediend (te weten na 28 februari 2011). Aangevraagd aantal: ... / Anders, te weten: .... Aangevraagd aantal: ...	N.v.t.
89. Wanneer heeft u het register ongeldige stempassen gefinaliseerd (≈ definitief register opgemaakt t.b.v. gebruik door de stembureaus)?	28-2-2011.
90. Is het in uw openbaar lichaam voorgekomen dat een stempas ten onrechte was opgenomen in het register ongeldige stempassen?	Nee.
91. Zo ja, hoe vaak kwam dit voor?	N.v.t.
92. Wat was daarvan de oorzaak?	N.v.t.
93. Hebben de desbetreffende kiezers alsnog hun stem kunnen uitbrengen?	N.v.t.
Volmachtverlening	
94. Heeft u, danwel het centraal stembureau, klachten ontvangen over het ronselen van volmachten?	Nee.
95. Zo ja, heeft u hiernaar onderzoek gedaan?	Nee.
96. Indien u onderzoek heeft gedaan/laten doen, wat zijn hiervan de uitkomsten?	N.v.t.
97. Indien het onderzoek nog loopt: wanneer verwacht u de uitkomst?	N.v.t.
98. Heeft u over de klachten over het ronselen overleg gepleegd met de Officier van justitie/ Politieke partijen/ Anderen?	N.v.t.
Voorbereiding	
Stembureau	
99. Hoeveel stembureaus heeft het openbaar lichaam ingesteld?	1.
100. Hoe verhoudt dit aantal stembureaus zich tot het aantal stembureaus dat u bij de vorige eilandsraadsverkiezingen heeft ingesteld?	Evenveel.
101. Heeft u gebruik gemaakt van de mogelijkheden die de Kieswet biedt om mobiele stembureaus in te stellen of stembureaus met afwijkende openingstijden?	Nee.
102. Zo ja, op welke locaties?	N.v.t.

103. Zo nee, waarom niet?	Er was te weinig tijd en geen middelen beschikbaar.
104. Heeft u dezelfde personen als bij eerdere verkiezingen als stembureaulid benoemd of heeft u nieuwe stembureauleden gezocht?	Ja, dezelfde leden benoemd.
105. De Kieswet biedt de mogelijkheid om stembureaus in te stellen van minimaal 3 en maximaal 7 leden. Hoeveel personen heeft u benoemd als stembureaulid per locatie?	---
106. Hebben de stembureauleden de hele dag (van 7.30 tot na afloop van de stemopneming) op het stembureau gezeten?	Ja.
107. Zo nee, gewerkt met ochtend en middag shift/ Gewerkt met (lange) pauzes)/Anders?	N.v.t.
108. U heeft dit keer een instructiebijeenkomst georganiseerd voor stembureauleden. Deed u dat in het verleden ook?	Nee.
109. Heeft u nagegaan bij de leden van de stembureaus wat hun oordeel was over de instructie: zowel uw instructie als de digitale instructie van het ministerie van BZK?	Ja, beide instructies.
110. Zo ja, welke reacties heeft u hierover ontvangen?	---
111. Heeft u suggesties voor verbetering van de instructie? (B.v. tijdstip van de instructie/ wie u instrueert/ opzet instructie/onderwerpen die wel/juist niet behandeld zijn, etc.)	De instructie van het ministerie van BZK vond te kort op de verkiezing plaats.
Stemlokalen (inrichting)	
112. Heeft u de inrichting van het stemlokaal anders gedaan dan bij eerdere verkiezingen?	Nee.
113. Zo ja, wat was er precies anders?	N.v.t.
114. Heeft u de iconenposters opgehangen in de stemlokalen?	Ja.
115. Zo nee, waarom niet?	---
116. Heeft u suggesties voor verbetering/ verduidelijking van de iconenposters? (B.v. onderwerpen die ontbreken)	---
117. Heeft u nieuwe stemhokjes/ nieuwe stembussen moeten aanschaffen in verband met de eisen van de Kieswet?	Nee.
118. Heeft u de volgende documenten aan het stembureau verstrekt: Kieswet/ Kiesbesluit/ Register ongeldige stempassen/ Brochure geldige identiteitsdocumenten/ Stembureau-instructie voor de verkiezingsdag/ Proces- verbaal	Ja, alles.
Kandidatenlijsten	
119. Heeft u de huis aan huis te verspreiden kandidatenlijsten op dezelfde wijze opgemaakt als het stembiljet?	Ja.
120. Zo nee, heeft u de kandidatenlijst voorzien van kleuren/foto's?	N.v.t.
121. Heeft u de kandidatenlijsten huis aan huis verspreid?	Ja.
122. Verspreidde u in het verleden ook de kandidatenlijsten huis aan huis?	---

123. Zo nee, hoe werden kiezers dan op de hoogte gesteld van de kandidaten waaruit gekozen kon worden?	---
125. Wanneer heeft u de kandidatenlijsten verspreid?	---
126. Heeft u naast de kandidatenlijsten nog andere informatie verspreid aan de kiezers?	Nee.
Dag van de stemming	
127. Wat was de opkomst bij de verkiezing (hoeveel kiezers hebben hun stem uitgebracht)?	• Aantal kiezers 1455; • Opkomstpercentage 68%.
128. Hoeveel mensen hebben bij volmacht gestemd in uw openbaar lichaam?	320 (= ongeveer 22%).
129. Hoe laat was het eerste stembureau klaar met de tellingen?	---
130. En het laatste?	---
131. Was dit eerder/ later/ hetzelfde dan bij eerdere verkiezingen?	---
132. Heeft u vragen gehad van de stembureauleden over het invullen van het proces-verbaal?	---
133. Zo ja, welke onderdelen betroffen deze vragen?	---
134. Heeft u suggesties voor verduidelijking/verbetering van het proces-verbaal?	---
Uitslagvaststelling, zetelberekening en geloofsbrieven onderzoek	
135. Wanneer is het hoofd/centraal stembureau bijeengekomen voor het vaststellen van de uitslag?	04-03-2011, 10.00 uur.
136. Heeft het centraal stembureau overwogen over te gaan tot hertelling?	Ja.
137. Zo ja, graag toelichten	Bij de telling ontbraken er 2 stemmen.
138. Is daadwerkelijk een hertelling uitgevoerd?	Ja.
139. Zo ja, wat was daarvan het resultaat?	Het totaal was overeenkomstig de telling.
140. Heeft de eilandraad overwogen over te gaan tot een hertelling?	Nee.
141. Zo ja, waarom?	N.v.t.
142. Is daadwerkelijk een hertelling uitgevoerd?	N.v.t.
143. Zo ja, wat was daarvan het resultaat?	N.v.t.
144. Is in het kader van het geloofsbrievenonderzoek de geldigheid van de stemming aan de orde geweest?	---
145. Zo ja, graag toelichten	---
146. Heeft u overige opmerkingen of suggesties?	---

C. Overzicht Resultaten vragenlijst openbaar lichaam Saba

VRAAG	ANTWOORD
Voorbereiding algemeen	
1. Hoeveel capaciteit (i.c. menskracht) was er beschikbaar/heeft u gebruikt voor het voorbereiden van de verkiezingen? Kunt u per functie aangeven hoeveel tijd de desbetreffende persoon aan verkiezingen heeft besteed in de periode december 2010-maart 2011?	---
2. Hoe verhoudt deze tijdsbesteding zich tot de voorbereiding van eilandsraadsverkiezingen in het verleden t.a.v. kandidaatstelling/selecteren kiesgerechtigden/maken + verstrekken (vervangende) stempassen/opmaken register ongeldige stempassen/instructie stembureauleden/inrichten stemlokalen/vaststellen uitslag?	• Kandidaatstelling en inrichten stemlokalen: evenveel; • Selecteren kiesgerechtigden, maken + verstrekken (vervangende) stempassen, opmaken register ongeldige stempassen, instructie stembureauleden en vaststellen uitslag: meer.
3. Heeft u gebruik gemaakt van de procesbeschrijving eilandsraadsverkiezingen?	Ja.
4. Zo ja, heeft u onderwerpen gemist (welke) of zijn er onderwerpen behandeld die overbodig zijn (welke)?	Nee, informatie was goed.
5. Zo nee, waarom niet?	N.v.t.
6. Alle wet- en regelgeving (Kieswet, Kiesbesluit en modellenregeling) is beschikbaar gesteld in het Papiaments resp. Engels. Heeft u deze gebruikt of aan derden beschikbaar gesteld?	Zelf gebruikt en aan derden verstrekt.
7. Was de wet- en regelgeving in het verleden in het Papiaments en Engels beschikbaar?	Nee.
8. Waren er in het verleden modellen beschikbaar in het kader van de verkiezingen (b.v. kandidatenlijsten, oproepingskaart, stembiljet) in het Papiaments en Engels?	Nee.
9. Zo ja, welke modellen?	N.v.t.
10. Bent u in het kader van de voorbereiding van de verkiezingen gestuit op problemen bij het uitvoeren van uw wettelijke verplichtingen bij de kandidaatstelling/selecteren kiesgerechtigden/maken + verstrekken (vervangende) stempassen/opmaken register ongeldige stempassen/instructie stembureauleden/inrichten stemlokalen/vaststellen uitslag?	• Selecteren kiesgerechtigden: ja; • Kandidaatstelling, maken + verstrekken (vervangende) stempassen, opmaken register ongeldige stempassen, instructie stembureauleden, inrichten stemlokalen en vaststellen uitslag: nee.
11. Indien ja: welke precies en waarom leveren deze verplichtingen voor u problemen op? Gaarne per proces onderdeel toelichten.	Door de Santana-uitspraak moesten vreemdelingen en EU-onderdanen handmatig worden bijgeschreven.
Registratie politieke partijen	
12. Hoe heeft u politieke partijen geïnformeerd over het registratieproces?	Via voorlichtingsbijeenkomst.
13. Heeft u daarbij gebruik gemaakt van het materiaal dat u van het ministerie van BZK heeft gekregen, te weten het formulier met toelichting	Ja.

resp. procesbeschrijving voor politieke partijen?	
14. Zo nee, waarom niet?	N.v.t.
15. Hebben zich bij de registratie van politieke partijen problemen voorgedaan?	Nee.
16. Zo ja, welke problemen hebben zich voorgedaan en wat heeft u gedaan om deze problemen op te lossen?	N.v.t.
17. Op welk moment en waar heeft u gepubliceerd welke partijnamen zijn geregistreerd?	20-01-2011, openbaarmaking via het mededelingenbord van het openbaar lichaam.
18. Hebt u na de verkiezing namen van partijen moeten schrappen?	Nee.
19. Zo ja, hoeveel en waarom?	N.v.t.
Kandidaatstelling	
20. Heeft u politieke partijen en andere geïnteresseerden geïnformeerd over de kandidaatstellingsprocedure?	Ja.
21. Zo ja, hoe?	Via voorlichtingsbijeenkomst.
22. Zo nee, waarom niet?	N.v.t.
23. Heeft u *in vergelijking met eerdere* eilandsraadsverkiezingen meer/ minder/ evenveel informatie over de kandidaatstellingsprocedure verstrekt aan politieke partijen?	Meer.
24. Hoeveel kiezers hebben ondersteuningsverklaringen afgelegd?	Geen/n.v.t.
25. Heeft u vragen gehad van kiezers/politieke partijen over het afgeven van ondersteuningsverklaringen?	Nee.
26. Zo ja, welke vragen en hoe heeft u de vragen beantwoord?	N.v.t.
27. Zijn er knelpunten naar voren gekomen bij de controle van de ondersteuningsverklaringen door het hoofd/centraal stembureau?	Nee.
28. Zo ja, welke?	N.v.t.
29. Heeft u politieke partijen de gelegenheid gegeven om gebruik te maken van de zogenaamde "voorinlevering"?	Nee.
30. Zo ja, hebben politieke partijen van deze gelegenheid gebruik gemaakt	N.v.t.
31. Heeft u daarbij omissies geconstateerd?	N.v.t.
32. Zo ja, welke?	N.v.t.
33. Zo nee, waarom heeft u partijen niet de *mogelijkheid van voorinlevering aangeboden*?	Er zijn maar twee partijen en het was niet nodig.
34. Zijn alle kandidatenlijsten ingeleverd op 18 januari 2011 om uiterlijk 15.00 uur?	Ja.
35. Zo nee, hoeveel zijn er niet tijdig ingeleverd en welke consequenties heeft u daaraan verbonden?	N.v.t.
36. Heeft het hoofd/centraal stembureau verzuimen bij het onderzoek naar de *kandidatenlijsten geconstateerd*?	Ja.

37. Zo ja, welke en hoe heeft u de indieners hiervan op de hoogte gesteld?	Schrijffouten met de naam van bepaald persoon. Telefonisch op de hoogte gesteld.
38. Indien er verzuimen zijn geconstateerd, zijn de indieners van de lijsten in staat gesteld deze te herstellen?	Ja.
39. Zo nee, wat is er dan gebeurd?	N.v.t.
Registratie kiezers	
Kiezersregister	
40. Heeft u voorlichting gegeven aan niet-Nederlandse kiezers over de gevolgen van de uitspraak Santana?	Ja.
41. Op welke wijze heeft u voorlichting gegeven?	Kiezers persoonlijk benaderd.
42. Indien u geen voorlichting heeft gegeven, waarom niet?	N.v.t.
43. Heeft u gebruik gemaakt van de helpdeskfunctie van Centric bij het opmaken van het kiezersregister?	Nee.
44. Zo ja, konden zij uw probleem oplossen?	N.v.t.
45. Zo nee, waarom niet?	---
46. Hoeveel kiezers bevatte het kiezersregister?	• 960 kiezers totaal; • 784 Nederlanders; • 26 EU-onderdanen; • 150 overige niet-Nederlanders.
47. Registreert u in de PIVA de verblijfstitels van niet-Nederlanders?	Ja.
48. Zo ja, vermeldt u daarbij ook de duur van het rechtmatig verblijf?	Ja.
49. Zo nee, waarom niet?	N.v.t.
50. Indien u in de PIVA niet de verblijftitel/verblijfsduur van niet-Nederlanders heeft opgenomen, hoe heeft u dan bepaald welke niet-Nederlanders kiesgerechtigd waren voor de eilandsraadsverkiezingen van 2 maart 2011?	N.v.t.
51. Hoeveel personen hebben verzocht om opname in het kiezersregister nadat u dit op basis van de stand van zaken van de dag van de kandidaatstelling had opgemaakt? Het gaat om (al dan niet formele) verzoeken van conform artikel D5 Kieswet.	---
52. Aan de hand waarvan hebt u deze verzoeken beoordeeld?	---
53. Hoeveel personen die een dergelijk verzoek hebben gedaan, heeft u toegevoegd aan het kiezersregister?	---
54. Hoeveel personen die een dergelijk verzoek hebben gedaan, heeft u geweigerd?	---
55. Wat waren de redenen voor de weigering?	---
56. Zijn er bezwaren ingediend tegen de weigering?	---
57. Zo ja, lopen deze procedures nog, dan wel wat was daarvan de uitkomst?	---
58. Heeft u nog andere mutaties doorgevoerd in het kiezersregister (na het opmaken en voorafgaande aan de dag van de stemming)?	Nee.

59. Zo ja, op welke gronden?	N.v.t.
60. Zo nee, waarom niet?	Was niet nodig.
Productie stempassen	
61. Zijn bij het personaliseren van de stempassen knelpunten naar voren gekomen?	Nee.
62. Zo ja, welke?	N.v.t.
Bezorging stempassen	
63. Heeft u de stempas in een envelop verzonden?	Nee.
64. Indien ja, heeft u daarbij extra informatie zoals een brief of folder gevoegd?	N.v.t.
65. Hoe heeft u de verzending van de stempassen geregeld?	Persoonlijk bezorgd door hoofd en medewerkers Burgerzaken.
66. Van hoeveel kiezers beschikt u niet over adresgegevens? Hoe komen deze kiezers aan hun stempas?	N.v.t.
67. Hoeveel stempassen heeft u van uw bezorger onbezorgbaar retour gekregen?	---
68. Wat heeft u met de stempassen gedaan die niet bij kiezers thuis konden worden bezorgd?	Kiezers konden deze komen afhalen.
69. Indien kiezers deze konden afhalen, hoe heeft u de kiezer hiervan op de hoogte gesteld?	Telefonisch.
70. Tot welk moment konden kiezers hun stempas afhalen?	28-2-2011.
71. Heeft u klachten ontvangen van kiezers die geen stempas hebben ontvangen terwijl die volgens uw gegevens wel was verzonden?	Ja.
72. Zo ja, hoeveel klachten?	5.
73. Heeft u kunnen achterhalen wat heeft veroorzaakt dat de kiezer de stempas niet heeft ontvangen?	Ja.
74. Zo ja, gaarne een toelichting	Stempas was nog niet afgegeven door de persoon die de stempas had aangenomen.
75. Is het voorgekomen dat een kiezer twee stempassen heeft ontvangen?	Nee.
76. Zo ja, heeft u kunnen achterhalen hoe dit heeft kunnen gebeuren?	N.v.t.
77. Zo ja, gaarne een toelichting	N.v.t.
Register ongeldige stempassen	
78. Hoeveel kiezers hebben een vervangende stempas aangevraagd?	1.
79. Tot wanneer konden kiezers een vervangende stempas afhalen?	28-2-2011.
80. Indien maandag 28 februari 2011: waarom heeft u de termijn niet verlengd tot en met 1 maart 2011?	Dit was de laatste dag dat het kon worden afgegeven.
81. Hoeveel schriftelijke volmachten heeft het openbaar lichaam afgegeven?	62.
82. Heeft u ook aanvragen tot het verlenen van een schriftelijke volmacht geweigerd?	Nee.
83. Zo ja, waarom?	N.v.t.
84. Hebben kiezers bij hun aanvraag voor een schriftelijk volmacht een reden/ motivatie	Nee.

vermeld?	
85. Zo ja, welke redenen zijn daarbij het vaakst genoemd?	N.v.t.
86. Hoeveel stempassen waren er opgenomen in het register ongeldige stempassen?	5.
87. Heeft u aanvragen om een vervangende stempas geweigerd?	Ja.
88. Zo ja, geweigerd want te laat ingediend (te weten na 28 februari 2011). Aangevraagd aantal: ... / Anders, te weten: .... Aangevraagd aantal: ...	Twee aanvragen geweigerd, want de stempas was verloren.
89. Wanneer heeft u het register ongeldige stempassen *gefinaliseerd (= definitief register* opgemaakt t.b.v. gebruik door de stembureaus)?	1-3-2011.
90. Is het in uw openbaar lichaam voorgekomen dat een stempas ten onrechte was opgenomen in het register ongeldige stempassen?	Nee.
91. Zo ja, hoe vaak kwam dit voor?	N.v.t.
92. Wat was daarvan de oorzaak?	N.v.t.
93. Hebben de desbetreffende kiezers alsnog hun stem kunnen uitbrengen?	N.v.t.
Volmachtverlening	
94. Heeft u, danwel het centraal stembureau, klachten ontvangen over het ronselen van volmachten?	Nee.
95. Zo ja, heeft u hiernaar onderzoek gedaan?	N.v.t.
96. Indien u onderzoek heeft gedaan/laten doen, wat zijn hiervan de uitkomsten?	N.v.t.
97. Indien het onderzoek nog loopt: wanneer verwacht u de uitkomst?	N.v.t.
98. Heeft u over de klachten over het ronselen overleg gepleegd met de Officier van justitie/ Politieke partijen/ Anderen?	N.v.t.
Voorbereiding	
Stembureau	
99. Hoeveel stembureaus heeft het openbaar lichaam ingesteld?	2.
100. Hoe verhoudt dit aantal stembureaus zich tot het aantal stembureaus dat u bij de vorige eilandsraadsverkiezingen heeft ingesteld?	Evenveel.
101. Heeft u gebruik gemaakt van de mogelijkheden die de Kieswet biedt om mobiele stembureaus in te stellen of stembureaus met afwijkende openingstijden?	Nee.
102. Zo ja, op welke locaties?	N.v.t.
103. Zo nee, waarom niet?	Niet nodig.
104. Heeft u dezelfde personen als bij eerdere verkiezingen als stembureaulid benoemd of heeft u nieuwe stembureauleden gezocht?	Grotendeels dezelfde leden benoemd.

105. De Kieswet biedt de mogelijkheid om stembureaus in te stellen van minimaal 3 en maximaal 7 leden. Hoeveel personen heeft u benoemd als stembureaulid per locatie?	6.
106. Hebben de stembureauleden de hele dag (van 7.30 tot na afloop van de stemopneming) op het stembureau gezeten?	Ja.
107. Zo nee, gewerkt met ochtend en middag shift/ Gewerkt met (lange) pauzes)/Anders?	N.v.t.
108. U heeft dit keer een instructiebijeenkomst georganiseerd voor stembureauleden. Deed u dat in het verleden ook?	Ja.
109. Heeft u nagegaan bij de leden van de stembureaus wat hun oordeel was over de instructie: zowel uw instructie als de digitale instructie van het ministerie van BZK?	Ja, beide instructies.
110. Zo ja, welke reacties heeft u hierover ontvangen?	Alles was goed uitgelegd.
111. Heeft u suggesties voor verbetering van de instructie? (B.v. tijdstip van de instructie/ wie u instrueert/ opzet instructie/onderwerpen die wel/juist niet behandeld zijn, etc.)	Nee.
Stemlokalen (inrichting)	
112. Heeft u de inrichting van het stemlokaal anders gedaan dan bij eerdere verkiezingen?	Ja.
113. Zo ja, wat was er precies anders?	Geen gordijnen.
114. Heeft u de iconenposters opgehangen in de stemlokalen?	Ja.
115. Zo nee, waarom niet?	N.v.t.
116. Heeft u suggesties voor verbetering/ verduidelijking van de iconenposters? (B.v. onderwerpen die ontbreken)	Nee.
117. Heeft u nieuwe stemhokjes/ nieuwe stembussen moeten aanschaffen in verband met de eisen van de Kieswet?	Nee.
118. Heeft u de volgende documenten aan het stembureau verstrekt: Kieswet/ Kiesbesluit/ Register ongeldige stempassen/ Brochure geldige identiteitsdocumenten/ Stembureau-instructie voor de verkiezingsdag/ Proces- verbaal	Ja, alles.
Kandidatenlijsten	
119. Heeft u de huis aan huis te verspreiden kandidatenlijsten op dezelfde wijze opgemaakt als het stembiljet?	Ja.
120. Zo nee, heeft u de kandidatenlijst voorzien van kleuren/foto's?	N.v.t.
121. Heeft u de kandidatenlijsten huis aan huis verspreid?	Ja.
122. Verspreidde u in het verleden ook de kandidatenlijsten huis aan huis?	Nee.
123. Zo nee, hoe werden kiezers dan op de hoogte gesteld van de kandidaten waaruit gekozen kon worden?	Politieke partijen deden dit zelf.
124. (er is geen vraag met dit nummer)	---

125. Wanneer heeft u de kandidatenlijsten verspreid?	7 t/m 16 feb. 2011.
126. Heeft u naast de kandidatenlijsten nog andere informatie verspreid aan de kiezers?	Nee.
Dag van de stemming	
127. Wat was de opkomst bij de verkiezing (hoeveel kiezers hebben hun stem uitgebracht)?	• aantal kiezers: 834; • Opkomstpercentage: 86.9%.
128. Hoeveel mensen hebben bij volmacht gestemd in uw openbaar lichaam?	Ongeveer 11%.
129. Hoe laat was het eerste stembureau klaar met de tellingen?	21.15 uur.
130. En het laatste?	23.00 uur.
131. Was dit eerder/ later/ hetzelfde dan bij eerdere verkiezingen?	Later.
132. Heeft u vragen gehad van de stembureauleden over het invullen van het proces-verbaal?	Nee.
133. Zo ja, welke onderdelen betroffen deze vragen?	N.v.t.
134. Heeft u suggesties voor verduidelijking/verbetering van het proces-verbaal?	Nee.
Uitslagvaststelling, zetelberekening en geloofsbrieven onderzoek	
135. Wanneer is het hoofd/centraal stembureau bijeengekomen voor het vaststellen van de uitslag?	4-3-2011, 10.00 uur.
136. Heeft het centraal stembureau overwogen over te gaan tot hertelling?	Nee.
137. Zo ja, graag toelichten	N.v.t.
138. Is daadwerkelijk een hertelling uitgevoerd?	N.v.t.
139. Zo ja, wat was daarvan het resultaat?	N.v.t.
140. Heeft de eilandraad overwogen over te gaan tot een hertelling?	Nee.
141. Zo ja, waarom?	N.v.t.
142. Is daadwerkelijk een hertelling uitgevoerd?	N.v.t.
143. Zo ja, wat was daarvan het resultaat?	N.v.t.
144. Is in het kader van het geloofsbrievenonderzoek de geldigheid van de stemming aan de orde geweest?	Ja.
145. Zo ja, graag toelichten	Alle informatie was in orde.
146. Heeft u overige opmerkingen of suggesties?	---

D. Overzicht resultaten vragenlijst stembureauvoorzitters[16]

VRAAG	ANTWOORD
Instructie stembureau	
1. Heeft u bij eerdere eilandsraadsverkiezingen ook deelgenomen aan een instructiebijeenkomst?	6x ja; 4 x nee.
2. Heeft u de digitale instructie van het ministerie van BZK bestudeerd?	8x ja; 2x nee, ik beschik niet over de middelen om dit te bestuderen.
3. Zijn er onderwerpen die u (met de kennis van nu) heeft gemist in de instructie?	2x ja; 8x nee.
4. Zo ja, welke?	• Hoe om te gaan met een machtiging; • Hoe om te gaan met kiezers die geen oproepingskaart hadden, maar die toch in het stemdistrict horen; • Waarom het publiek nu niet meer in het stemlokaal mag vertoeven terwijl de stemming aan de gang is.
Stemlokalen (inrichting)	
5. Heeft u klachten ontvangen van kiezers over de inrichting van het stemlokaal?	9x nee; 1x ja.
6. Zo ja, welke aspecten betroffen die klachten?	Aantal kiezers vond dat er gordijnen geplaatst dienen te worden.
7. Was de inrichting van het stemlokaal anders dan bij eerdere verkiezingen?	7x nee; 3x ja (ontbreken gordijnen en politieke partijen).
8. Heeft u zelf opmerkingen over de inrichting van het stemlokaal?	5x nee; 2x ja.
9. Zo ja, wat zou u zelf graag anders zien?	• Koeling van het lokaal, het kan erg warm worden; • Stemlokaal is te ver, vooral voor gehandicapte persoon of ouderen, ze moeten veel lopen om bij het stemlokaal te komen; • Nieuwe, moderne urnen voor deponeren stembiljetten.
Stembiljet	
10. Heeft u als stembureau veel vragen gehad van kiezers over het (nieuwe) stembiljet?	3x geen; 2x vrijwel geen; 3x enkele; 1x veel.
11. Heeft u de indruk dat er als gevolg van het nieuwe stembiljet Meer/ Minder/ Evenveel ongeldige stemmen zijn uitgebracht?	1x meer; 6x minder; 2 x evenveel; 1 x niet ingevuld.
12. Heeft u de indruk dat kiezers problemen hadden bij het invullen van het stembiljet?	6x nee; 4x ja.
13. Zo ja, waarop baseert u die indruk?	• Er was geen kleur en veel nieuwe (jonge) kiezers moest uitgelegd worden wat wan hen verwacht werd; • Omdat ze gewend waren aan foto's van de politici; • Lettertype was te klein en geen kleur bij de lijsten.
Controle stempassen en register ongeldige stempassen	

[16] Van de 13 stembureauvoorzitters (verdeeld over de drie eilanden) hebben er 10 de vragenlijst ingevuld.

14. Ging de toelating van de kiezer (in casu controle stempas/ Identiteitsbewijs/ Register ongeldige stempassen) sneller/ langzamer/ even snel als bij vorige eilandsraadsverkiezingen (toen u het kiezersregister moest controleren)	2x sneller; 1x sneller/even snel; 4x even snel; 2x langzamer; 1 niet ingevuld.
15. Hoe heeft u de onderhandse volmachten gecontroleerd? a) de handtekeningen op identiteitsbewijs en stempas vergeleken; b) nagegaan of er sprake was van twee verschillende handtekeningen (volmachtgever en gemachtigde) c) gecontroleerd of het volmachtbewijs volledig was ingevuld d) gecontroleerd of de gemachtigde een kopie van *het identiteitsbewijs van de volmachtgever* had e) anders, te weten: ..... (meer dan één antwoord mogelijk)	4x a-b-c-d; 1x a-c-d-e (verkeerd invullen gemachtigde en volmachtgever); 2x b-c-d; 1x a-c; 1x b-c; 1x a.
16. Heeft u kiezers geweigerd omdat volgens u de volmacht niet juist was verleend?	5x nee; 5x ja (aantal geweigerde kiezers: circa 5, 1, 1, 3, ---).
17. Hebben zich in uw stemlokaal incidenten *voorgedaan op de dag van de stemming?*	8x nee; 1x ja; 1x niet ingevuld.
18. Zo ja, welke?	Kiezer heeft bij een foute stemming het stembiljet verscheurd en wilde dat weggooien.
19. Hoe heeft u de incidenten opgelost?	Het stembureau heeft het verscheurde biljet als ongeldig bestempeld en de kiezer een nieuw biljet verstrekt.
20. Hebben politieke partijen de stemming waargenomen, c.q. waren er vertegenwoordigers van politieke partijen in het stemlokaal aanwezig bij de stemming resp. de stemopneming?	1x ja, bij stemming en stemopneming; 3x ja, bij stemopneming; 3x nee; 1x nee, wel onderbrekend komen observeren; 1x nee, alleen bij eindresultaat (21.00) aanwezig; 1x niet ingevuld.
21. Kunt u een inschatting geven van het bezoek aan de stembureaus gedurende de periode van circa 19.00 uur (de oude sluitingstijd) en 21.00 (de nieuwe sluitingstijd)?	2x nee; 1x gemiddeld (niet anders dan overdag, geen piek of wachtrij); 1x niet een aantal, maar wel een piek; 1x ongeveer 50; 1x ongeveer 60; 1x 150; 1x niet een aantal, maar het merendeel kwam in deze periode stemmen; 2x niet ingevuld.
22. Heeft u de stemmen op zelfde wijze geteld als bij eerdere verkiezingen?	6x ja; 3x nee; 1x n.v.t., eerste keer opgetreden als voorzitter.
23. Kunt u beschrijven hoe u de stemmen heeft geteld? *a) alle* stempassen en volmachtbewijzen geteld b) alle stemmen dichtgevouwen geteld c) direct geopend en op stapels per partij gelegd d) op één stapel per partij gelegd e) direct twee stapels gemaakt: één voor de lijsttrekker en 'één voor de overige stemmen f) alle stemmen per partij direct met de turflijst *geturfd en geteld.* g) de stemmen per kandidaat geselecteerd en vervolgens geteld h) anders, te weten:..... (meer dan één antwoord mogelijk	1x a-b-c-e-g; 1x c-d-e-f-g; 1x a-b-c-d; 1x a-c-d-g; 1x a-c-f-g; 1x a-c; 1x c; 1x d; 1x e; 1x h (eerst per partij geteld en daarna per persoon).
24. Was de telling meteen kloppend of heeft u opnieuw moeten tellen?	6x meteen kloppend; 3x opnieuw moeten tellen; 1x niet ingevuld.

25. Heeft u de checklist van het proces-verbaal gebruikt?	10x ja.
26. Heeft u suggesties voor verduidelijking/verbetering van het proces-verbaal?	• 6x nee; • *Lijsten van partijen en kandidaten met* vermelding van aantal stemmen vooraf gedrukt leveren, anders levert dit veel schrijfwerk op bij het invullen van het proces-verbaal; • Volgende keer a.u.b. de namen van de kandidaten direct opschrijven, bespaart stembureauleden veel tijd en energie; • Er is geen ruimte om opmerkingen op te schrijven; • PV invullen was niet lastig, er moest wel meer ingevuld worden.